

¹ A jelentés melléklete részletesen ismerteti a Schuman-kormány összetételét. A 15 miniszter közül 6 szocialista, köztük Moch belügy-, D. Mayer munkaügyi, C. Pineau közlekedésügyi miniszter. Két miniszter radikális, kettő független, a többi az MRP-hez tartozik.

² Károlyi december 9-én jelenti, hogy egy szocialista vezető ebédre hívta meg Gyomait és kifejezte aggályát, hogy De Gaulle hatalomra juthat – ezért azonban elsősorban a KP-t tette felelőssé, amely mintegy két hónap óta felhagyott a munkásegység politikájával és teljesen a szovjet külpolitika szolgálatába állt. „Elhagyták a nemzeti vonalat, és amint a tények bizonyítják, ma már nem is orosz sugallatú, hanem ezen felül itt az országban is nemzetközi irányvonalat követnek.” Ugyanitt jelenti Károlyi, hogy kihallgatáson fogadta a pápai nuncius, de elég tartózkodó volt vele szemben.

376. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. november 24.)

Tárgy: A világpolitikai helyzet alakulása és annak francia vonatkozásai.

A világpolitikai helyzet legutóbbi alakulásáról és annak francia vonatkozásairól helyzetjelentésemet tisztelettel az alábbiakban teszem meg:

Legutolsó francia helyzetjelentésemben utaltam arra, hogy a világpolitikában az általános feszültség látszata ellenére némi enyhülés mutatkozik. Ezt az enyhülést inkább csak érezni lehet, mint érzékeltethetően kimutatni. Szövevényes, sokrétű folyamatról van szó, amelynek kihatásait csak sokkal később fogjuk észlelni. Nem szeretek illúziókat ébreszteni, és éppen ezért halasztottam el eddig jelentésem megírását. Amikor az emberek fokozódó feszültségről vagy hirtelen beálló enyhülésről beszélnek, egy kissé a saját vágyaikra is hallgatnak. Például legutóbb az egyik ismert magyar disszidens Londonból visszajövet valakinek kijelentette, hogy egy angol munkáspárti külpolitikus véleménye szerint 75 százalékos esély van a háborúra, 25 százalék a békére. Hogy ez az angol politikus valóban ezt mondta-e, természetesen nem tudom ellenőrizni, de nyilvánvaló, hogy a disszidens magyar politikusi vágya is bennfoglaltatik ebben a világpolitikai diagnózisban. Ugyanilyen helytelen volna a megfordítottját mondani, mert hiszen ilyen laza megfogalmazásban nem is lehet a világpolitikai helyzet alakulásáról beszámolni. Éppen ezért igyekeztem az enyhülésről szóló híreket a legszigorúbban ellenőrizni. Nemcsak a nyugati sajtót tanulmányoztam, de [igyekeztem] pontos értesüléseket szerezni a legkülönbözőbb helyekről. Beszéltem komoly, ismert francia és amerikai újságírókkal, angolokkal, információt kaptam a Quai d'Orsay beavatott köreitől stb. Így jutottam arra a meggyőződésre, hogy mint fentebb jeleztem, nem konkrét enyhülésről van szó, hanem olyan jelekről, olyan megcáfolhatatlan tényekről, amelyek a leghatározottabban ellentmondanak a belátható időn belül kitörő konfliktusról szóló híreknek. Ez korántsem jelenti azt, hogy a háborús pszichózis egyik napról a másikra megszűnik, sőt még azt sem, hogy a világpolitikai viszonylatban a feszültség feloldódik, hanem csupán azt, hogy fokozatosan egy merőben új helyzet alakul ki, amelynek távolabbi megnyilatkozásai biztató jellegűek lehetnek.

Ezzel kapcsolatban mindenképp szeretném kihangsúlyozni, hogy az általános vélemény szerint a londoni külügyminiszteri konferenciától senki sem vár eredményeket. Tehát ilyen vonatkozásban a feszültség növekedéséről lehetne beszélni, mert ma már ott tartunk, hogy azt is óriási eredménynek tekintik, ha a szemben álló felek nem szakítanak véglegesen, és egy esetleges, 1948 tavaszán megtartandó konferenciáig elhalasztják a döntést. Mint Bidault francia külügyminiszter mondotta, „ez az utolsó lehetőség” konferenciája. A kérdés csupán az, hogy mit értünk „utolsó lehetőség” alatt? Nem az eddigi módszerekkel folytatott politika utolsó lehetőségéről van-e szó csupán?

Egy ismert amerikai újságíró, aki állandó érintkezésben van Walter Lippmann körével¹ (ezzel kapcsolatban felhívom a figyelmet Lippmann cikkeinek mellékelt kivága-

taira), elmondotta nekem, hogy azok, akiknek jelenleg legnagyobb befolyásuk van Amerika külpolitikájára, határozottan leszámoltak a világ kettéosztásával. Ezek közé tartozik Clay és Clark tábornokok, az európai amerikai megszálló csapatok vezetői, Murphy, a német kérdés szakértője, Bradley tábornok, aki nemsokára Eisenhower helyére lép, s az amerikai hadsereg főparancsnoka lesz, valamint Forrestal² hadügyminiszter, akiket „perverz idealistáknak” csúfolnak. Ezeknek az elgondolása szerint a világ kettészakadása nem vezet feltétlenül háborúra, de ha mégis ahhoz vezetne, az Egyesült Államoknak ezt a kockázatot is vállalnia kell. Ezek azt remélik, hogy az eddigi ún. „hidegháború” helyett egyszerűen verseny indul meg a két világ között, s nem kétséges, hogy ebből a versenyből az Egyesült Államok által befolyásolt világ kerül ki győztesen, mert hiszen az amerikai ipari kapacitás felsőbbbsége, s az ún. amerikai demokratikus eszmények (American way of life³), plusz atombomba, olyan erőt és vonzerőt képviselnek majd, hogy annak hatása alól az a másik világ sem fogja tudni kivonni magát, azaz a demarkációs vonalon túlhan élő népek előbb-utóbb az Egyesült Államok mellé állnak. Ugyanezen informátorom szerint a fenti körrel maga Truman sem egyezik meg teljesen, és Marshall külügyminiszter sem döntött még véglegesen. Nem mintha ezek idegenkednének a világ kettészakadásától. Inkább arról van szó, hogy ez a kettészakadás milyen formában történjék. Azt már a legtöbb amerikai elismeri, hogy jobb két világ, mint egy rossz.⁴ Azonban a merészen fogalmazó és a titkos gondolatokat kimondó Lippmann cikkeiből kitűnik, hogy a háttérben súlyos gazdasági megfontolások játsszák a főszerepet. Mint ismeretes, a State Department-ben és Amerika pénzügyi köreiből a legutóbbi időben két nézet viaskodott egymással. A londoni „The Economist” bizalmas értesítője szerint a hetekkel ezelőtt lemondott Clayton és köre a Marshall-tervet úgy képzelte el, hogy a nyugat-európai államok nagy kereskedelmi forgalmat bonyolítanak majd le Kelet-Európával. Szerintük minél jobban kifejlődik ez a kereskedelem, azaz minél többet tud Franciaország és Anglia vásárolni a nem nemes valutájú országoktól, annál jobb. Ezzel szemben a másik iskola, amely főként politikai megfontolásokból indul ki, attól fél, hogy ebből csak Kelet-Európa húzna hasznot. Érdekes, hogy a Harriman-jelentés nem mondott végleges ítéletet ebben a kérdésben.

Fentebb említett amerikai informátorom szerint Lippmann cikkei nem hiába íródtak. Nem közömbös ugyanis, hogy a londoni konferencia sikertelensége miképpen nyilvánul majd meg. Az amerikai, angol és francia körök felkészültek arra, hogy a Szovjetunió ugyanúgy, mint a koreai kérdésben, ajánlani fogja az összes megszálló csapatok visszavonását Németországból és Ausztriából. És azt is tudják, hogy ez hatalmas érvet jelent a Szovjetunió számára Németország felé, mert mindenkor hivatkozhat arra, hogy Németország kezébe akarta letenni saját sorsának irányítását. Viszont csaknem bizonyos, hogy amennyiben ez a szovjet ajánlat elhangzik, az amerikaiak – az angolok és a franciák támogatásával – ugyanúgy, mint a koreai kérdésben, követelni fogják, hogy a csapatok visszavonása csak az amerikai–angol–francia–oroszl ellenőrzés alatt egész Németországban végrehajtandó választások lefolytatása után történjék meg. Miután ebben a kérdésben a megegyezés szinte kizártnak tekinthető, a világ kettészakadása politikai szempontból annál is inkább befejezettebbé válik, mert a konferencia központi gazdasági kérdésében – a jóvátétel ügyében – is áthidalhatatlanok az ellentétek. A Szovjetunió továbbra is ragaszkodni fog ahhoz, hogy a német folyótermelésből fizessék a jóvátételi járandóságokat, míg az Egyesült Államok és Anglia erről hallani sem akarnak. Ugyanilyen kevés a remény a megegyezésre a Ruhr nemzetközi ellenőrzésének kérdésében is.

A szakítás vagy a döntés elnapolása esetén kell döntenie az amerikai külpolitikának arról, hogy milyen kompromisszumot kötnek a Murphy, Marshall, Lippmann, illetve Clayton–Marshall–Harriman elgondolások között. Ebben persze már döntő szerephez

jut Anglia és Franciaország állásfoglalása is. Kétségtelen, hogy új helyzet alakul ki, s ebben az új helyzetben új politikai és gazdasági elvek érvényesülnek. Sok függ attól is, hogy mi történik a közeljövőben magában az Egyesült Államokban. És most érkeztem el ahhoz a ponthoz, ahol a jelentésem elején említett szövevényes formában megnyilatkozó enyhülés konkrét tényezőjéről beszélhetünk. Ugyanis ma már nyilvánvaló, hogy hosszú csatározások, megfontolások után a Marshall-tervet, vagy ahogy Amerikában nevezik, az European Recovery Programot, a Kongresszus és a Szenátus valamilyen formában el fogja fogadni. Azonban Truman elnök egyidejűleg infláció elleni rendszabályokat is el akar fogadtatni, ezeket pedig informátoraim egybehangzó véleménye szerint az amerikai kapitalista érdekeltségek semmiképpen sem engedik megszavaztatni, legfeljebb olyan módosításokkal, amelyek ezeket a rendszabályokat semmissé teszik. Ez azt jelenti, hogy a Marshall-féle amerikai segély az amerikai áruk emelkedése folytán ugyanúgy csökkenni fog, mint a háború befejezése után Nagy-Britanniának folyósított kölcsön, amely tudvalevőleg egy év alatt 30 százalékkal csökkent. Nem szabad elfelejteni, hogy a Marshall-féle segélyterv éppen azokat a terményeket vagy termékeket (pl. acélt vagy búzát) vonja el az amerikai gazdaságtól, amelyek korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésre. Ezért hangsúlyozza ki Lippmann annyiszor, hogy a Marshall-féle terv nem ér semmit a Kelet-Európával való kereskedelem nélkül; ezért habozik Truman és Marshall is, hogy a világ kettészakadásának problémáját miként közelítsék meg. Ugyanis arról van szó, hogy mi felel meg jobban az Egyesült Államoknak: egy hermetikusan elzárt nyugati világ vagy egy olyan, amelynek ablakai nyitva maradnak Kelet felé. Befolyásos amerikai körökben ma már sokan vannak olyanok, akik – miközben politikailag élesen állást foglalnak egy-egy kelet-európai népi demokráciával szemben, s olyan emigránsokat támogatnak, mint Mikolajczyk⁵ vagy Nagy Ferenc, gazdaságilag hajlandók együttműködni az illető országokkal. Ezt nevezik ők „long range planning”⁶-nak, hogy az amerikai újságírók kifejezésével éljek. Nem véletlen, hogy Gunnar Myrdal,⁷ az Economic Council for Europe⁸ genfi szervezetének amerikai vezetője, az utóbbi időben szakértőket küldött ki a kelet-európai országokba annak tanulmányozására, hogy ezek az országok milyen exportfelelőségekkel rendelkeznek. (Ebben a szervezetben a kelet-európai országok is benne vannak. Tudtommal a magyar származású Káldor Miklóst is ez a szervezet küldte legutóbb Budapestre.) Ugyancsak érdekes, hogy a Nemzetközi Bank elnöke, John McCloy legutóbb Lengyelországban tárgyalt egy Lengyelország bányaberendezéseinek modernizálására adandó nagyobb kölcsönről. Természetesen ebbe belejátszik az is, hogy Anglia és Franciaország szívesebben használják fel a kapott dollárokat a nem nemes valutájú országok nyersanyagainak és élelmiszereinek vásárlására. De még az Egyesült Államoknak sem érdeke, hogy nyersanyagkészletét Európába hajózza át. Az amerikai szén ára Franciaország számára, ab Cherboung 20 dollár tonnánként. Ha megfontoljuk, hogy ugyanezt a szén olcsóbb szállítási feltételek mellett zlotyért is meg lehetne vásárolni, akkor megértjük, hogy miért akarják Lengyelország bányaberendezéseit modernizáltatni. A „The Economist” bizalmas jelentésének nov. 13-i száma szerint londoni körökben derűlátóan ítélik meg az angol-orosz kereskedelmi kapcsolatok jövőjét. Cripps és az új kereskedelmi miniszter, Harold Wilson, egy jól értesült angol ismerősöm véleménye szerint, noha politikai vonalon bevinisták, gazdasági vonalon minden erővel küzdenek Anglia függetlenségéért. Az ő előtérbe kerülésük talán belpolitikailag jobbratolódást jelent, de ha az új világpolitikai helyzet szempontjából ítéljük meg szerepüket, akkor úgy látjuk, hogy legodaadóbb hívei a Kelet-Európával való kereskedelem kiépítésének, azaz egy olyan szakításnak, amely gazdaságilag barátságot jelent a Kelettel. Jólértesült angol informátorom figyelmeztetett arra, hogy a moszkvai „Pravda” az angol-orosz kereskedelmi tárgyalások megszakadása óta november 16-i

számában először foglalt állást ebben a kérdésben, s a tárgyalások megakadásának fő okát is megjelölte. A fő ok az volt, hogy az angolok nem tudtak pontos szállítási időpon-
tot adni és határozott árajánlatot sem tudtak tenni. – Most Cripps éppen azon dolgozik,
hogy az angol ipar teljesítőképességét fokozza, és így a Szovjetuniót is ki tudja elégíte-
ni. Az a tény, hogy az angoloknak és az oroszoknak egyaránt fontos, hogy ne dollárért
vásároljanak, a legjobb kilátásokra enged következtetni. Ez a tényező természetesen
szintén hozzájárul ahhoz, hogy az ablakok Kelet-Európa felé nyitva maradjanak.

Mind a politikai, mind a gazdasági kérdések megítélésénél és az új helyzet kialakulá-
sánál erősen számításba kell venni a francia és olasz válság problémáját is. A fentebb em-
lített és Lippmann körével kapcsolatot tartó amerikai újságírók szerint Bidault Washing-
tonban már elkötelezte magát arra, hogy a londoni konferencia sikertelensége esetén a
németországi francia zónát egyesítik az amerikai és angol zónákkal. Innen van az, hogy
a kormányválság ellenére, mindenképpen Bidault képviseli Franciaországot London-
ban. Innen van az is, hogy az amerikai politikában olyan bizonytalanság uralkodik a
francia helyzettel kapcsolatban. A nehéz politikai helyzet ellenére semmiképpen sem
tudják rászánni magukat arra, hogy De Gaulle-t nyíltan támogassák. Félnek attól, hogy
De Gaulle esetleg nem teljesítené Bidault ígérését, hiszen legutóbbi nyilatkozatában ho-
mályos célzásokat tett Franciaország németországi politikájával kapcsolatban. A német-
országi francia zóna vezetője, Koenig tábornok De Gaulle híve, aki ott ellentétbe került
a civil adminisztráció néhány emberével. Bidault ugyanis már utasításokat küldött, hogy
tegyék meg az előkészületeket a zónák egyesítésére. Azok a magas rangú francia tisztek,
akik már az egész zóna Franciaországba való bekebelezéséről álmodoztak, ellenállnak
ennek a törekvésnek. Megtörtént, hogy hol a Bidault-féle adminisztrátorok, hol pedig
magas rangú katonatisztek lemondtak funkcióikról.

Az Egyesült Államok azonban nemcsak a németkérdés miatt nem tudja rászánni ma-
gát De Gaulle feltétlen támogatására. Legutóbbi jelentésemben már említettem, hogy az
amerikai körök habozásának egyik oka taktikai jellegű. Nem szívesen játszzák el Nyuga-
ton a demokrácia védelmezőjének szerepét. Nem szívesen támogatnak egy diktatórikus
hajlamú rendszert, s habár az ún. „harmadik erő” sincs inyükre, De Gaulle-hoz csak vég-
ső esetben folyamodnak. Miután a francia belpolitikai helyzet alakulására egy másik je-
lentésemben részletesen kitértek, itt csak ismételtlen hangsúlyozom, hogy a Robert
Schuman-Reynaud-féle megoldás mindenekelőtt amerikai megoldás. Jellemző, hogy
Robert Schuman bemutatkozó beszédében csak balfelé hadakozott. Ezáltal nyitva hagy-
ta az utat egy De Gaulle-lal megkötendő kompromisszum irányában.

Természetesen a francia és olasz válság eleve rányomja bélyegét a londoni tanácsko-
zásokra. Éppen ezért Bidault szava most még sokkal kevésbé döntő, mint az eddigi ta-
nácskozásokon. Szavainak nincs megfelelő politikai fedezete. A Quai d'Orsay-n nyert ér-
tesüléseim alapján az az érzésem, hogy Franciaország óvatos magatartást tanúsít min-
den felmerülő problémával kapcsolatban. A Quai d'Orsay-n hangsúlyozzák, hogy a né-
metkérdésben Franciaország álláspontja nem változott. Ez ugyanaz, mint ami az év ele-
jén volt, amikor Franciaország részletes memorandumot dolgozott ki a németkérdés
megoldásának módozataira. Fájljaják, hogy ez az egyetlen komoly és alaposan kidolgo-
zott terv még soha nem került megvitatásra. A terv szerint Franciaország ragaszkodik a
föderációs Németországhoz, amelynek központi szervezete az egyes államok küldöttei-
ből alakul. A Ruhr-kérdésben szintén változatlanul ragaszkodnak a nemzetközi ellenőr-
zéshez, mégpedig úgy, hogy a nemzetközi ellenőrző bizottság nem valami határozatlan
testület legyen, hanem ellenkezőleg, egy „Conseil d'Administration”-féle, amelynek gya-
korlati befolyása van az ügyek intézésére. Ebből a szempontból e francia külügyminisz-
térium rendkívül rokonszenvesen („extrêmement sympathique”) fogadta Marshall leg-

utóbbi idevonatkozó beszédét. A Quai d'Orsay jelentős közeledést lát ebben a francia álláspontban.

Külügyminisztériumi informátorom szerint a rossz előjelek ellenére sem biztos, hogy a konferencia kudarcra végződik, és bizonyos, hogy Franciaország a „lehetőség határain belül” mindent elkövet a siker érdekében. Természetesen ezt az információt éppen más irányú és fent említett értesüléseim alapján bizonyos fokig vágyalomnak lehet tekinteni. Mindenesetre érdekes, hogy a jóvátétel kérdésében a francia álláspont az angolokkal és az amerikaival ellentétben, legalábbis hivatalosan, igazságosnak és jogosnak tartja az oroszok jóvátételi követelését, mint ahogy a saját jóvátételi követéseiket is igazságosnak tartják. Franciaország javasolta a Szovjetunióknak, hogy ebben a kérdésben egy szakértő bizottság küldessék ki, amelynek meg kellene állapítania, hogyan lehetne biztosítani a jóvátételi követelés teljesítését. Megértik, hogy e pillanatban Németország nem tud fizetni, s azt is megértik, hogy az Egyesült Államok adófizetői nem akarják örökké fizetni a német terheket, de viszont semmi esetre sem akarják, hogy Németország pénzügyi mérlegét hozzák először egyensúlyba, sőt azt akarják, hogy az legyen az utolsó. Azt nem ellenzik, hogy a német mérleg fokozatosan helyreállítsassék, de ezzel egy időben fokozatosan kell Németországnak jóvátételt is fizetnie. Franciaország semmi körülmények között sem akarja, hogy Németország elérje 1939. évi ipari termelésének színvonalát. A Saar-vidékre vonatkozóan kijelentették, hogy Franciaország már két év óta kéri, hogy a Saar-vidék francia vámterület legyen. Legutóbb a Saar-vidék alkotmányos módon, szavazással is hozzájárult ehhez. A francia kormány reméli, hogy a londoni konferencia ezt méltányolni fogja. Egyébként amikor a Saar-vidéken a francia frankot fizetési eszközzé tették, egyetlen nagyhatalomtól sem érkezett tiltakozás.

A német határookra vonatkozó kérdésre a következőképpen hangzott a válasz:

„- Franciaország álláspontja ebben a kérdésben sem változott. A nyugati német határookra vonatkozóan az a véleményünk, hogy a Ruhr-vidéket és a Rajna-vidéket politikailag le kell választani Németország testéről.

- És a keleti határok?

- A mai keleti határok ellen nekünk nincs elvi ellenvetésünk - felelték.

- És Ausztria?

- A kérdés megoldása nehéz, aligha lehet elválasztani a németkérdéstől. A külügyminiszterek helyetteseinek eddigi tanácskozása ebből a szempontból nem nagyon kedvező. De nem szabad kétségbeesni. Általában a diplomáciában semmi sem lehetetlen.”

Amint a fenti feltételekből kitűnik, Franciaország álláspontja nem mindenben egyezik az angol-amerikai állásponttal, de ugyanakkor az is megállapítható, hogy a jelen helyzetben Franciaország közvetítői szerepének értéke a válság folytán erősen csökkent. A most kialakuló új nemzetközi helyzettel szemben Franciaország egyszóval értetlenül áll, annál is inkább, mert hiszen maga a francia helyzet további alakulása döntő tényező a nemzetközi politikában. Az amerikai befolyás itt érvényesül a legerősebben, és mielőtt a világ kettészakadása ilyen vagy olyan formában bekövetkezik, még döntő politikai harcok lesznek a világ egyes pontjain. Egyik amerikai informátorom szerint a két világ demarkációs vonala a Közép-Keleten Iránban, valamint itt Nyugaton (az erős francia és olasz kommunista pártok miatt) még többé-kevésbé bizonytalan. Ezért van az, hogy még sok az ellentmondás, és ezzel magyarázható a felelős körök habozása is. Természetesen a gazdasági szempontok játsszák a főszerepet. Azonban még koránt sincs eldöntve, hogy a politikai megfontolások milyen mértékben fogják keresztezni ezeket a gazdasági szempontokat. Amíg itt Franciaországban az amerikai befolyással szemben a munkásságot kivéve a lakosság ellenállása az utóbbi időben némileg gyengült, addig Olaszországban egy onnan éppen most érkezett jobboldali francia lap (Paris-Presse)

szerkesztője szerint is rendkívül éles Amerika-ellenes hangulat uralkodik. Ez a szerkesztő nem tartja kizártnak, hogy legalábbis Észak-Olaszországban a baloldali pártok felülmaradnak a hatalomért vívott küzdelemben. Ennek a hatása Franciaországban is érezhető lenne. – Persze, ezek csak jóslások. Mindezt csak azért említettem, hogy a nemzetközi helyzet rendkívül fluid állapotát jellemezzem.

Mindent egybevetve mégis úgy látszik, hogy valamilyen formában a világ kettészakadása ellenére bekövetkezik az a helyzet, amelyre Sztálin annak idején Stassennek⁹ adott interview-jában utalt, hogy a két gazdasági rendszer egymás mellett, egymással kereskedve, de politikailag elválásztva, békében tud élni. Ez azonban egészen másképp következne be, mint ahogy eddig várták. Ugyanis nyilvánvaló, hogy sem az amerikai gazdaság nincs olyan helyzetben, hogy a politikai háborúskodást háborúig vigyék, sem az Egyesült Államok számba jövő szövetségesei nem képesek háborút folytatni. Mint kifejtettem, a Marshall-terv körül éppen az a baj, hogy a gazdasági és politikai megfontolások ellentmondanak egymásnak. Maguk az amerikai szakszervezetek is azért támogatják újabban olyan erősen a segélytervet, mert ezzel növelni akarják az amerikai termelést és biztosítani szeretnék a „60 millió állást” („the 60 million jobs”). Természetesen a segélyterv erősen politikai jellegű és erre jellemző az a vicc, amit ma Párizsban szélteben-hosszában terjesztenek. E szerint egyik európai állam képviselője pénzt kér Marshalltól, aki erre megkérdezi, hogy van-e az országukban kommunista. – Hova tesszik gondolni, nálunk egyetleneg sincs. – Nos, akkor egy lyukas garast sem kapnak – válaszolja Marshall.

Ezzel minden kérdést érintettem. Elnézést kérek, hogy ilyen hosszú ideig igénybe vettem Miniszter Úr türelmét, de a helyzet olyan szövevényes és annyira forrásban van, hogy feltétlenül minden oldalról meg kellett világítani. Ismétlem, ez a jelentés nem kíván jóslás lenni, csupán helyzetanalízis.

PIL 283. f. 12/109. 6. e. (egykorú másolat)

¹ Nem tudhatjuk, ki az „ismert újságíró”, de nem lehetetlen, hogy maga Lippmann.

² Amerikai üzletember, majd politikus, 1944–1947 között haditengerészeti miniszter, 1947–1949 között hadügyminiszter. James Forrestal volt az, aki beleőrült a hidegháborús feszültségbe. 1949-ben öngyilkos lett, mikor orosz katonákat vélt megpillantani ablaka alatt.

³ Amerikai életforma (angol).

⁴ Utalás a roosevelti külpolitika jelszavára: „Egy világ vagy egy se.”

⁵ Stanisław Mikolajczyk a Lengyel Néppárt (parasztpárt) elnöke, 1943–1945 között a londoni emigráns lengyel kormány miniszterelnöke. 1945-ben a nyugati hatalmak követelésére miniszterelnök-helyettesként bevették a varsói kormányba. A nyílt konfrontáció politikáját folytatta a baloldallal szemben. 1947 októberében, mielőtt le tartóztaták volna, az angol és az amerikai követség segítségével Londonba menekült.

⁶ „Távlati tervezés.” (angol).

⁷ Gunnar Myrdal Nobel-díjas svéd közgazdász és szociáldemokrata politikus. 1947-től egy évtizeden át az ENSZ Európai Gazdasági Tanácsa (ECE) elnöke.

⁸ Európai Gazdasági Tanács. (angol)

⁹ Sztálin 1947. április 9-én fogadta Harold Stassent, az USA Republikánus Pártjának vezető személyiségét és hosszú beszélgetést folytatott vele. Stassen idézte Sztálin háború előtti Nyugat-ellenes kirohanásait és érdeklődött, megváltoztatta-e véleményét. Erre válaszolta Sztálin, hogy azért, mert két állam rendszere különböző, együttműködhetnek, ha erre megvan a kölcsönös akarat. (A beszélgetés szövege magyarul: Sztálin a békéért. 2. kiadás, Budapest, 1952. 54–66.)